

Lekce 14

Participia

Příklad 1

V části 7.4 jsme se naučili základy participií:

Lk 18,22: ἀκουσας δε ὁ Ἰησους εἶπεν αὐτῷ· Ἐτι ἐν σοι λειπει·

- zaslechnuv Ježíš řekl mu: „Ještě jedno ti chybí...“
- když [to] Ježíš zaslechl, řekl mu: „Ještě jedno ti chybí...“

ἀκουσας je participium od slovesa ἀκουω. Shoduje s ὁ Ἰησους (N. m. sg.), které nám říká, že je to Ježíš, kdo slyší. Je v aoristu, takže zprostředkovává „předčasný“ význam (participium v přítomnosti by zprostředkovalo „současný“ význam), tj. činnost vyjádřená participiem nastala před činností v hlavním slovese: Ježíš nejdříve slyší a až pak mluví.

Příklad 2

Lk 7,9: ἀκουσας δε ταυτα ὁ Ἰησους ἐθαυμασεν αὐτον.

- když uslyšel tyto věci Ježíš, podivil se mu

Opět ἀκουσας je participium, ale tentokrát má svůj vlastní předmět ταυτα – tyto věci.

Tak má participium některé rysy slovesa a některé rysy adjektiva (gramatikové používají název „slovesná adjektiva“).

Jako adjektiva

Důležitá gramatika

Participia se musí shodovat
s podstatným jménem, které určují,
v rodě, pádě a čísle.

Jako slovesa

Až dosud jsme se zabývali participii, která jsou v nominativu – určují podmět. Participia však mohou určovat jakékoli podstatné jméno.

Důležitá gramatika

Participia mají čas
(prézens, nebo aorist) a mohou
mít předmět.

Příklad 3

Zjv 7,2: και ειδον άλλον άγγελον άναβαινοντα άπο άνατολης ήλιου έχοντα σφραγιδα θεου ... – a viděl jsem jiného anděla vystupujícího od východu slunce, majícího pečeť (od) Boha ...

Základní věta je zde jasná:

ειδον je hlavní sloveso, které obsahuje podmět – „Já jsem viděl“.

άγγελον je předmět – anděl

άλλον je adjektivum („jiný“) v A. sg. m., shoduje se s άγγελον, a proto dále popisuje (určuje) άγγελον – „ne anděl“, ale „jiný anděl“.

– „Já jsem viděl jiného anděla“, pak je ale věta obohacena dvěma participii:

άναβαινοντα je participium – chová se částečně jako adjektivum a částečně jako sloveso.

Jako adjektivum je podobné ἄλλον. Také je v A. sg. m., protože dále popisuje ἄγγελον.

Jako sloveso je v přítomném čase – vystupování se děje současně s viděním – a vede k ἀπο ἀνατολης ἡλίου – od východu slunce.

ἔχοντα je také participium. Opět je v A. sg. m., shoduje se s ἄγγελον. je v přítomném čase – máje – a má svůj vlastní předmět – σφραγίδα – pečeť.

Tak máme dvě participia v akuzativu, která dále popisují předmět hlavního slovesa. Neviděl pouze anděla, ale anděla vystupujícího ... a majícího ...

Příklad 4

Mk 1,16: παραγων παρα την θαλασσαν ... ειδεν Σιμωνα και Ἀνδρεαν ... ἀμφιβαλλοντας ἐν τη θαλασση.

– Zatímco krácel podél moře, uviděl Šimona a Ondřeje házející (sítě) do moře.

Základní věta je opět jasná:

ειδεν Σιμωνα και Ἀνδρεαν – uviděl Šimona a Ondřeje

Ve větě jsou dvě participia παραγων a ἀμφιβαλλοντας, ale shodují se s odlišnými slovy ve větě.

παραγων je N. sg., proto se shoduje s podmětem „on“. Osoba, která vidí, je stejná osoba, která kráčí podél moře.

ἀμφιβαλλοντας je A. pl., proto se shoduje s předmětem „Šimona a Ondřeje“. Šimon a Ondřej jsou ti, kdo házejí (sítě) do moře.

Pouze identifikací pádu (a rodu a čísla) participia můžeme identifikovat, které podstatné jméno ve větě určuje. Jinak bychom mohli *nesprávně* přeložit Mk 1,16 jako „uviděl Šimona a Ondřeje krácející podél moře, vrhající (sítě) do moře“, nebo

„zatímco házel (sítě) do moře, uviděl Šimona a Ondřeje kráčející podél moře“, nebo „zatímco kráčel podél moře házeje (sítě) do moře, uviděl Šimona a Ondřeje“.

14.1 Tvoření

Už jsme se setkali s participii přezentu a aoristu normálních (*aktivum*) sloves jako λυω a deponentních (*medium*) sloves jako ρυομαι.

Tak máme čtyři základní participia:

	aktivum	deponentní (medium)
prézens	λυ-ων (odvazuje)	ρῦ-ομενος (zachraňuje)
aorist I.	λυ-σας (odvázav)	ρῦ-σαμενος (zachránil)

Poznámky

- V aoristu není žádný přímnožek (přímnožky nejsou v žádném jiném způsobu než v indikativu).
- V aoristu je σ a zvuk α.
- Participia aoristu II. používají koncovky participia přezentu (např. βαλων), které vytváří participium (přezentu) slovesa ειμι (ὦν – „jsa“).

Nyní se potřebujeme naučit, jak se skloňuje z těchto základních participií, abychom mohli vytvořit např. akuzativ singuláru neutra participia přezentu od slovesa λυω. Než se k tomu dostaneme, měli byste si zopakovat tvoření participií, které jsme už probrali (části 7.4-7.5. a ...).

Cvičení 14.1 – opakování

Dejte sloveso do uvedeného tvaru participia (všechno N. m.)

1. γραφω, sg. aor.	4. φιλεω, pl. aor.
2. ποιεω, pl. prés.	5. λογίζομαι, sg. aor.
3. έρχομαι, sg. prés.	6. προσευχομαι, pl. prés.

14.2 Skloňování

Participia sledují dvě odlišné deklinace.

Důležitá gramatika

Participia zakončená na -ος se
skloňují jako άγαθος.

Participia zakončená jinak se
skloňují jako πας.

Poznámka: πας je z 3. deklinace, proto jeho nominativ je „nepravidelný“, nesleduje vzor kmene plus koncovky. Proto jak λυων tak λυσας se skloňují jako πας.

14.2.1 ρυομενος a ρυσαμενος

Skloňují se stejně jako άγαθος. Tak:

ρυομενους – A. sg. m. part. prés. od slovesa ρυομαι

αρξαμεναις – D. pl. f. part. aor. od slovesa αρχομαι

έρχομενα – N./A. pl. n. part. prés. od slovesa έρχομαι

14.2.2 λυων a λυσας

Tato sledují vzor 3-1-3 jako πας (část 13.3). Proto, abychom je mohli skloňovat, potřebujeme jejich tři nominativy singuláru a kmen 3. deklinace:

λυων	<i>nom. sg. – λυων, λυουσα, λυον</i>	<i>kmen 3. deklinace – λυοντ-</i>
λυσας	<i>nom. sg. – λυσας, λυσασα, λυσαν</i>	<i>kmen 3. deklinace – λυσαντ-</i>

	prézens (aktivum) participium - λυων			aorist (aktivum) participium - λυσας		
	mask.	fem.	neut.	mask.	fem.	neut.
Sg.						
N.	λυων	λυουσα	λυον	λυσας	λυσασα	λυσαν
G.	λυοντος	λυουσης	λυοντος	λυσαντος	λυσασης	λυσαντος
D.	λυοντι	λυουση	λυοντι	λυσαντι	λυσαση	λυσαντι
A.	λυντα	λυσαν	λυν	λυσαντα	λυσασαν	λυσαν
Pl.						
N.	λυντες	λυσαι	λυντα	λυσαντες	λυσασαι	λυσαντα
G.	λυντων	λυσων	λυντων	λυσαντων	λυσασων	λυσαντων
D. ¹	λυσιν	λυσαις	λυσιν	λυσασιν	λυσασαις	λυσασιν
A.	λυντας	λυσας	λυντα	λυσασας	λυσασας	λυσαντα

Tak:

λυσαν – N./A. sg. n. part. aor. od slovesa λυω

γραφοντι – D. sg. m./n. part. prés od slovesa γραφω

έλθοντες – N. pl. m. part. aor. (II) od slovesa έρχομαι

οὐσιν – D. pl. m./n. part. prés. od slovesa ειμι

Nápověda

K tvoření participií dochází ve dvou krocích. Tabulka níže vám může pomoci pochopit postup:

Participium → základní tvary (v zásadě záležitost slovesa – ohledně času)

→ zvláštní případ tohoto tvaru (v zásadě záležitost adjektiva – ohledně rodu, pádu a čísla).

Když se setkáte s řeckým participiem, přemýšlejte o tomto postupu:

1. Z jakého základního tvaru vychází?
2. Jakým zvláštním případem tohoto tvaru je?

Cvičení 14.2

Udělejte rozbor následujících slov

1. βαλλοντες	4. πεμψαν	7. ἐλπιζουσαν
2. φωνησας	5. ἀρξαντι	8. ἐγειραντας
3. ἐρχομεναις	6. ιδοντων	9. δεχομενοι

Dejte slova do uvedeného tvaru participia

10. ἀνοιγω, A. pl. f. prés.	13. ἀπτομαι, D. sg. m. prés.
11. ποιω, N. sg. m. aor.	14. ἐρχομαι, N. pl. n. aor.
12. κηρυσσω, G. pl. n. aor.	15. πιστευω, A. pl. f. aor.

14. 3. Význam

Význam participií jsme se už naučili (část 7.4.2).

Otrocký překlad	participium prézentu	rozvazuje
	participium aoristu	rozvázav

Idea Podstatou pochopení participií je, že participium je závislé na hlavním slovese (indikativ, nebo snad imperativ) ve větě. Vyjadřuje význam **ve vztahu k hlavnímu slovesu**, ne absolutně.²

Participium prézentu	<i>Současný</i> děj – činnost participia je proces, který probíhá ve stejnou dobu jako činnost hlavního slovesa.
Participium aoristu	<i>Předčasnost</i> – činnost participia nastala před činností hlavního slovesa. ³

Důležitá gramatika

Participium prézentu	současnost
----------------------	------------

Participium aoristu	předčasnost
---------------------	-------------

Nyní se potřebujeme obeznámit s tím, jak se tyto významy používají, když participia nejsou v nominativu. Ve větách s číslem 1 níže je participium v nominativu (určuje podmět). Ve větách s číslem 2 je participium v akuzativu (určuje předmět), přičemž produkuje velmi odlišný význam.

1. λεγων βλεπει το δενδρον. – Zatímco mluvím, vidí strom.

2. βλεπει το δενδρον λεγων. – Vidí mluvící strom.

² Např. Mt 8,7: ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν. Participium „přišel“ udává čas (předčasnost) ve vztahu k hlavnímu slovesu – nejdříve přijde, pak uzdraví. Absolutní čas je však vyjádřen hlavním slovesem. Zde je hlavní sloveso ve futuru, proto celá činnost (včetně „přijít“) proběhne v budoucnosti, ale „přijít“ nastane před uzdravením. Proto můžeme přeložit „přijdu a uzdravím ho“.

³

1. ὁ Ἰησοῦς εἰσελθὼν ἐθεραπευσεν τὴν γυναῖκα. – Když Ježíš vešel, uzdravil ženu.
(dosl. Ježíš vešel uzdravil ženu.)
2. ὁ Ἰησοῦς ἐθεραπευσεν τὴν εἰσελθούσαν γυναῖκα. – Ježíš uzdravil ženu, která vešla.
(dosl. Ježíš uzdravil vešedši ženu.)

Samozřejmě, participia mohou určovat také něco jiného než předmět:

Např. ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τῇ εἰσελθούσῃ γυναίκιν. – Ježíš řekl ženě, která vešla. (dosl. Ježíš řekl vešedší ženě.)

Nápověda

Posloupnost několika aoristů lze často nejlépe přeložit několika hlavními slovesy, např. Mk 5,27 – ἀκουσασα περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἐλθουσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὀπισθεν ἥψατο τοῦ ἱματιοῦ αὐτοῦ. – Když zaslechla o Ježíšovi, přišla za něho v davu a dotkla se jeho oděvu.

Cvičení v půli

Přeložte

1. ἐλθὼν ἐθεραπευσεν αὐτόν.
2. ἀναβαινὼν εἶδεν τὸ πνεῦμα.
3. φυγοντες ἦλθον εἰς ἱερόν.
4. ἐβαπτίζεν τοὺς πονηροὺς μετανοήσαντας.
5. εἶπομεν τοῖς ἐρχομένοις τέκνοις.
6. ἐβλεψατε τοὺς γραμματεῖς εἰσελθόντας εἰς τὸ ἱερόν.
7. ζητῶ τὴν μέλλουσαν βασιλείαν.
8. ὑπάγαγουσα εἶδεν τὸν πατέρα αὐτῆς λαλουντά.
- 9.
- 10.
- 11.

12.

14.4. Další použití participií

14.4.1 Jako podstatná jména⁴

Toto bylo probíráno v části 7.5.

např. Jn 15,23: ὁ ἐμε μισῶν καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ.

- Ten, kdo nenávidí mne, nenávidí také mého otce.⁵

Nyní můžeme jednoduše použít tuto konstrukci s participiem v dalších pádech.

např. Jn 12,45: καὶ ὁ θεωρῶν ἐμε θεωρεῖ τὸν πεμψάντα με.

- A ten, kdo vidí mne, vidí toho, který mne poslal.

Sk 10,44: ἐπεπεσεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκουοντας τὸν λόγον. –

Duch Svatý padl na všechny ty, kteří poslouchali slovo.

14.4.2 Kauzální, přípustkové a instrumentální použití

Participia mohou být použita také ve smyslu kauzálním, přípustkovém, nebo instrumentálním, ačkoli jsou relativně zřídka a vybočují z „doslovných překladů“.

Kauzální: Mt 1,19: Ἰωσηφ δε ὁ ἄνθρωπος αὐτῆς, δίκαιος ὢν ...

Ale Josef, její manžel, protože byl (dosl. jsa) spravedlivý ...

⁴ Gramaticky se toto nazývá adjektivní participium, protože když se použije k vytvoření podstatného jména, chová se participium jako adjektivum.
⁵

Πρίπυstrykóvŷ: Řím 1,21: γνοντες τον θεον οὐχ ὡς θεον ἐδοξασαν ...

Ačkoli poznali Boha (dosl. poznavše), naoslavovali ho jako Boha.

Instrumentální: 1Tim 4,16: τουτο γαρ ποιων και σεαυτον σωσεις και τους ακουοντας σου. – Protože činěním tohoto (dosl. čině toto) i sebe spasíš i ty, kteří tě poslouchají.

14.4.3 S imperativy a infinitivy

Jako má řečtina tendenci vyhýbat se tomu, aby jedno hlavní sloveso bylo bezprostředně následováno druhým hlavním slovesem, přičemž jedno nahrazuje participiem („vešed řekl“ spíše než „vešel a řekl“), tak se řečtina také často vyhýbá radě dvou imperativů nebo infinitivů, opět tím, že první nahrazuje participiem.

Např. οὐκ εἰμι ἱκανος κυψας λυσαι τον ἱμαντα των ὑποδηματων αὐτου.

(Mk 1,7) – Nejsem hoden sehnout se rozvázat řemínky jeho sandálů (dosl. sehnuv se rozvázat).

Cvičení 14.4

Přeložte

1. φιλειτε τους μισουντας υμας.
2. ὁ Μωϋσης ἅγιος ὢν ἐλεγεν τῷ θεῷ.
3. θελω εἰσελθων εἰς την συναγωγην ἀκουσθαι του ραββι.
4. ἐλεγον ἄλληλοις περι των γενομενων.
- 5.
- 6.

Slovíčka pro lekci 14

Některá další podstatná jména

Šest z 2. deklinace jako λογος

ἁμαρτωλος (47) – hříšník

διδασκαλος (59) – učitel

θρονος (62) – trůn

Ἰακωβος (42) – Jakub

λιθος (59) – kámen

πρεσβυτερος (66) – stařec, starší

Osm 3. deklinace

ἄμπελων, ἄμπελωνος, ὅ (23) – vinice

εἰκων, εἰκονος, ἡ (23) – obraz

Ἕλλην, Ἕλληνος, ὅ (25) – Řek

Καισαρ, Καισαρος, ὁ (29) – Caesar, císař

κριμα, κριματος, το (27) – soud

οὖς, ὠτος, το (36) – ucho

παις, παιδος, ὁ (24) – dítě, služebník (také související podstatné jméno παιδιον (52) – dítě, které se skloňuje jako ἔργον)

σπερμα, ατος, το (43) – semeno

Jedno nesklonné

πασχα, το (43) – pascha

A několik dalších sloves

ἀγοραζω (30) – kupuji

βλασφημεω (34) – rouhám se

διακονεω (37) + D. – sloužím

διαλογιζομαι (16) – uvažuji, rozmlouvám

ἐλπίζω (31) – doufám

ἐτοιμαζω (40) – připravuji

κρατεω (47) – uchopím, chytím, zmocním se, zadržím

μισεω (40) – nenávidím

πειραζω (38) – zkouším, pokouším

πρασσω (39) – konám, činím, dělám

προφητεω (28) – prorokuji

σκανδαλιζω (29) – přivádím k pádu, svádím k hříchu, pohoršuji

ὑποτασσω (38) – podrobuji (si)

φυλασσω (31) – hlídám, střežím

φωνεω (43) – volám, křičím

χαρίζομαι (23) – (laskavě) daruji

Pomocná slova

didaktika, trůn, Jakobité, monolit/paleolitický, presbyter, ikona, helénistický, pedagogika/encyklopedie, sperma, paschální, agora, děkan, dialog, autokracie/demokracie, mizogyn/mizantrop, praktický, skandál, profylaktický, telefon/symfonie, eucharistie/charita.

Cvičení

A

1. ὁ φίλων ψυχὴν αὐτοῦ οὐ σώσει αὐτήν, καὶ ὁ μισὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν.
2. καὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολὺν ὄχλον καὶ ἤλεησεν ἐπ' αὐτούς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα [*pastýř*], ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλὰ.
3. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πεμψάντι με ἔχει ζωὴν αἰώνιον καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται.
4. πας ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον.
5. οἱ οὖν Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ἐλάλουν μετ' ἀλλήλων ὅτι εἶπεν· Ἐγὼ εἰμὶ ὁ ἄρτος ὁ καταβάς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.
6. οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ λόγος διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λεγοντος· Φωνὴ κλαζοντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου.
7. εἶπεν τε πρὸς αὐτούς· Ἄνδρες Ἰσραὴλ, προσεχετε ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις τί μελλετε πράσσειν.
8. καὶ ὁ Σαταναὶς ἦν ἐν τῇ ἐρήμῳ πολλὰς ἡμέρας πειραζὼν αὐτὸν, καὶ ὁ Ἰησοῦς ἦν μετὰ τῶν θηρίων, καὶ οἱ ἄγγελοι διηκονοῦν αὐτῷ.
- 9.
- 10.
- 11.

12.

B

1. πολλά έχω ὑμιν γραφειν ἄλλα ἐλπίζω γενεσθαι προς ὑμας και στομα προς στομα λαλησαι.
2. και ειπεν ὁ Ἰησους· Εἰς κριμα ἐγὼ εἰς τον κοσμον τουτον ἦλθον.
3. ὁ παις του διδασκαλου ἐμισει τα βιβλια του πατρος αὐτου.
4. και προσελθων ἡγειρεν αὐτην κρατησας της χειρος.⁶
5. και ἐρχονται εἰς Ἱεροσολυμα· και εἰσελθων εἰς το ἱερον ἤρξατο ἐκβαλλειν τους ἀγοραζοντας ἐν τῷ ἱερῷ.
6. ὁ Φαρισαιος προς ἑαυτον ταυτα πρσηυχετο· Ὁ θεος,⁷ εὐχαριστω σοι ὅτι οὐκ εἰμι ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, ἢ και ὡς οὗτος ὁ ἁμαρτωλος.
7. οἱ πρεσβυτεροι και οἱ διδασκαλοι ὀφειλουσιν διακονειν τοις προβατοις και προφητευειν τοις ἁμαρτωλοις και θεραπευειν τους ἀσθενεις και μητε βλασφημειν τον θεον ἡμῶν μητε σκανδαλιζειν τα παιδια του κυριου.
8. μη λεγετε ἐν ἑαυτοις· Πατερα ἔχομεν τον Ἀβρααμ. λεγω γαρ ὑμιν ὅτι δυναται [miŷe] ὁ θεος ἐκ των λιθων τουτων ἐγειραι τεκνα τῷ Ἀβρααμ.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.

C

⁶

⁷